

ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००
च्या अंमलबजावणीबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: न्यायाप्र १८१६/प्र.क्र.३१४ -एस.डी.४

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
तारीख: २२ नोव्हेंबर, २०१६

- संदर्भ :-** १) पर्यावरण विभागाचा शासन निर्णय क्र.ध्वनीप्र २०००/प्र.क्र.२४/तां.क.३ (भाग-३),
दिनांक ०७/०४/२००३
२) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाचे परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०१५/(३३४/१५)-एस.डी.४,
दिनांक २२ जानेवारी, २०१६.

शासन परिपत्रक :-

ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम, २००० च्या नियम ५ च्या उपनियम (३) अनुसार ध्वनी प्रदूषणाचे जनतेवर होणारे संभाव्य अपायकारक परिणाम टाळण्यासाठी ध्वनी प्रदूषणावर निर्बंध घालण्याच्या अनुषंगाने पर्यावरण विभागाने संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयानुसार सूचना निर्गमित केल्या आहेत. तसेच संदर्भ क्र.२ येथील परिपत्रकानुसार या विभागानेही सर्व क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांना फटाक्यांच्या दुष्परिणामांबाबत विद्यार्थ्यांमध्ये जागृती करण्याबाबत सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. मा.उच्च न्यायालयाने या संदर्भात दिलेल्या उपरोक्त निर्देशानुसार कार्यवाही करण्याबाबत राज्यातील शैक्षणिक संस्थांनी, शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना ध्वनी प्रदूषणाच्या दुष्परिणामांची माहिती प्रभावी माध्यमाचा वापर करून कार्यक्रम आयोजित करण्याबाबत तसेच योग्य प्रशिक्षण देण्याच्या दृष्टीने पावले उचलण्याबाबत या विभागाच्या अधिपत्याखालील सर्व संबंधितंना सूचित करण्यात येत आहे.

२. ध्वनी प्रदूषण नियमांची अंमलबजावणीबाबत डॉ.महेश बेडेकर विरुद्ध महाराष्ट्र शासन व इतर जनहित याचिका क्र.१७३/२०१० मा.उच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आली होती. सदर याचिकेत मा.उच्च न्यायालयाने दिनांक १०/०८/२०१६, दिनांक ११/०८/२०१६, दिनांक १२/०८/२०१६ व दिनांक १६/०८/२०१६ रोजी दिलेल्या आदेशातील परिच्छेद ९४ येथे दिलेले निर्देश खालीलप्रमाणे आहेत.:-

"As directed by Apex Court, we direct the State Government to conduct public awareness programmes inviting attention to the members of the public to the Noise Pollution Rules and especially to the adverse effects of the noise pollution not only on the human beings but on all living beings. As directed by the Apex Court, the State Government shall issue necessary directions, for holding such public awareness programmes especially in schools and colleges throughout the State so that students are educated on the adverse impact of the sound pollution. Such Public Awareness Programmes shall be conducted by the State for the benefit of the members of public by taking co-operation of Television Channels, Social Media, FM Channels etc. Such awareness programmes for the benefit of the Citizens shall be frequently conducted especially before commencement of major religious and cultural festivals."

३. ध्वनी प्रदूषण नियंत्रण हा एक ज्वलंत विषय आहे. ही एक समस्या आहे. ध्वनी प्रदूषणाच्या परिणामांची तीव्रता विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचणे आवश्यक आहे. शाळांनी वरील हेतू प्रत्यक्ष साध्य होतील अशा तऱ्हेने नाविन्यपूर्ण व दिर्घकालीन परिणाम देणारे उपक्रम राबवावेत. त्यानुषंगाने सुजाण नागरिकांच्या जबाबदारीची जाणीव होण्याकरिता विविध स्पर्धा, पोस्टर्स (भित्ती पत्रके), चित्रकला स्पर्धा, निबंध स्पर्धा, रॅली आदींचे आयोजन सर्व शाळांमधून करण्यात यावे.

४. या संदर्भात करण्यात येणाऱ्या कार्यवाहीचा अहवाल मा.आयुक्त (शिक्षण) यांनी सर्व क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांकडून घ्यावा.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०१६११२२१२५६५२९४२१ असा आहे. हे परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ.सुवर्णा सि.खरात)
उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
२. मा.मुख्य सचिव यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई,
३. मा.मंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४. प्रधान सचिव, विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
५. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
६. शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
७. शिक्षण संचालक (प्राथमिक), शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
८. संचालक, महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे,
९. संचालक, अल्पसंख्यांक व प्रौढ शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
१०. संचालक, महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ (बालभारती), पुणे,
११. अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे,
१२. अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे,
१३. सर्व विभागीय अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे,
१४. अवर सचिव (वि.शा.१ ब), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१५. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक,
१६. आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व),
१७. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
१८. सर्व शिक्षण अधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक), जिल्हा परिषद, शिक्षण निरीक्षक, मुंबई, (उत्तर/दक्षिण/पश्चिम)/ प्रशासन अधिकारी, महानगरपालिका/नगरपालिका/कटक मंडळे, सर्व,
१९. गटशिक्षणाधिकारी, पंचायत समिती सर्व,
२०. निवड नस्ती (एस.डी.४ कार्यासन).